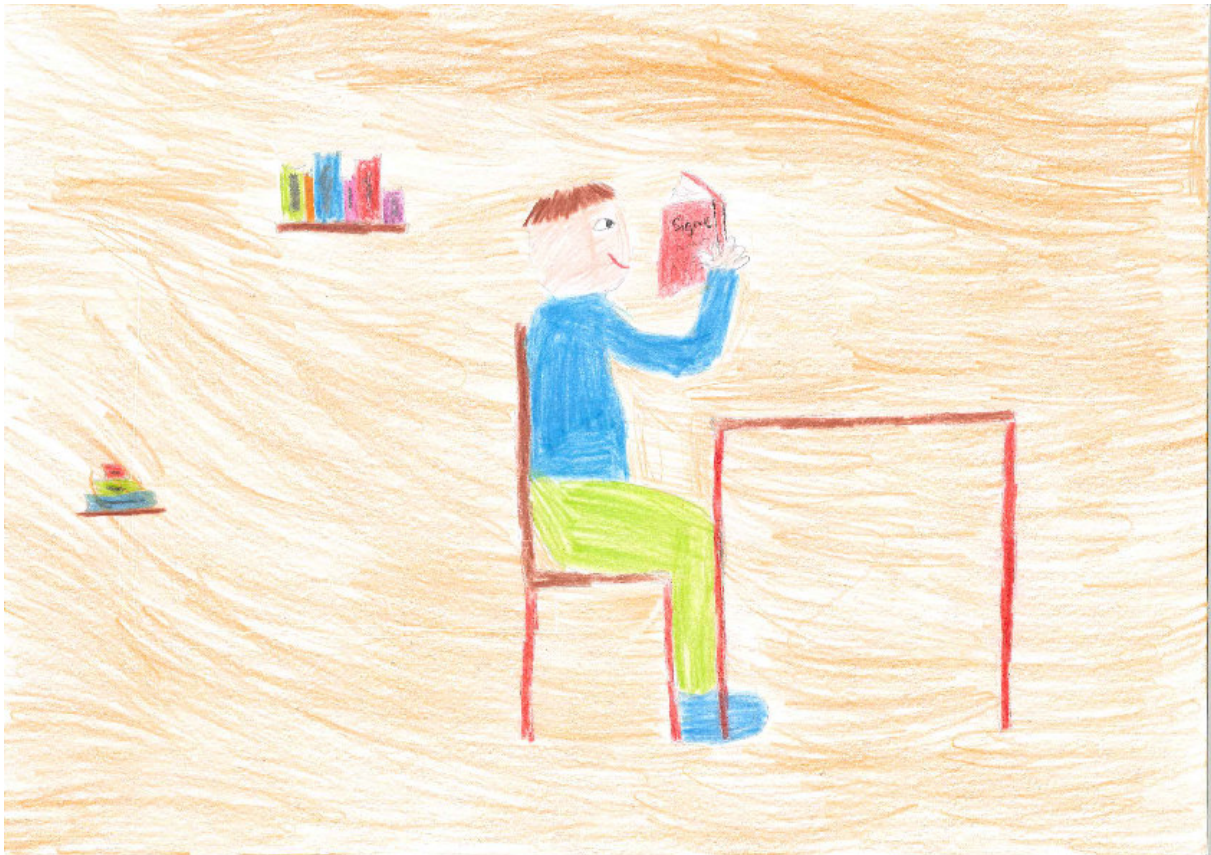

LÆSNING

- EN VEJLEDNING TIL FREMME AF
LÆSEUNDERVISNINGEN

LEMVIG KOMMUNE
2010

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	3
Læsning i 0. klasse.....	5
Læsning i 1. klasse.....	6
Læsning i 2. klasse.....	7
Læsning i 3. klasse.....	8
Læsning i 4. klasse.....	9
Læsning i 5. klasse.....	11
Læsning i 6. klasse.....	13
Læsning i 7. klasse.....	15
Læsning i 8. klasse.....	17
Læsning i 9. klasse.....	19
Elever i læsevanskeligheder.....	21
Tosprogede elever.....	22
Læseforståelsesstrategier og andre litteraturpædagogiske værktøjer.....	23
Nyttige links.....	26

Indledning

” Hvis man forstår det, man læser, så bliver det inde i ens hjerne. Men hvis man ikke forstår, hvad man læser, så går det bare ind i den ene ende af hjernen og swoosh rigtig hurtigt ud af den anden ende.”

Elev 7. kl.

Læsning er et indsatsområde i Lemvig Kommune.

Gode læsefærdigheder er indgang til ny viden. Det er grundlaget for, at den enkelte udvikler sit potentiale til glæde for sig selv, og det er en nødvendighed for at kunne være en aktiv del af samfundet.

Læsning er en nødvendig kompetence i alle fag i folkeskolen.

Læseundervisningen er en vigtig del af danskundervisningen i hele skoleforløbet.

Det er **dansklæreres ansvar** at undervise eleverne, så de bliver i stand til at udvikle læseteknikker og læseforståelsesstrategier, så de kan blive gode læsere.

Det er **alle faglæreres ansvar** at anvende disse færdigheder i deres undervisning, samt at hjælpe eleverne med at videreudvikle dem.

Faglig læsning er i brændpunktet mellem fagundervisning og læseundervisning.

Faglig læsning er tilegnelse af viden gennem læsning af tekst. Effektive læsefærdigheder (uanset om det er med øjnene eller ørerne) er en forudsætning for, at eleven selvstændigt kan læse sig til viden.

I undervisningen i faglige tekster skal eleverne gøres bevidste om:

- At faglig læsning er tænkearbejde
- At faglig læsning er en proces, der omfatter aktiviteter før, under og efter læsningen
- At en given fagtekst har en bestemt tekststruktur, læserute og sammenhæng mellem tekstelementerne

I Fælles Mål 2009 er der indføjet mål vedr. læsning i naturfagene - matematik, natur/teknik, biologi, geografi og fysik/kemi. Derimod er læsning ikke eksplicit nævnt i trinmålene i de humanistiske fag, som historie, samfundsfag og kristendomskundskab. Derfor er der opstillet forslag til lokale mål i historie, samfundsfag og kristendomskundskab.

Læsning er et fælles ansvar.

Denne vejledning er tænkt som et redskab til at fremme læseundervisningen.

Vejledningen er inddelt efter klassetrin og indeholder:

- En oversigt over de læsemål, der er på det givne klassetrin i de relevante fag
- En række forslag til aktiviteter, der kan medvirke til at opfylde målene
- En oversigt over anvendelige læsetests på det givne klassetrin
- En kort beskrivelse af den typiske læser på det givne klassetrin
- En kort beskrivelse af elever i læsevanskeligheder og tosprogede elever

Læsning i 0. klasse

Trinmål for læsning i 0. klasse

Lytte til oplæsning og fortalte historier og genfortælle tekstens indhold	Have kendskab til bogstavernes navn, form og lyd	Bruge bogstaver og eksperimentere med ord og sætninger
Videreudvikle og nuancere ordforråd og begrebsforståelse	Lege og eksperimentere med sætnings- og orddannelse	Eksperimentere med at læse små tekster
Lege, improvisere og eksperimentere med rim, rytme, sproglyde og ord	Lege og eksperimentere med skrift og skrevne meddelelser som middel til kommunikation	

Ideer til hvordan målene kan nås

- At forsyne klasseværelset med mange billedbøger og andet materiale, der inspirer til børnestavning og -læsning	- At arbejde med dialogisk oplæsning bl.a. med fokus på øgning af elevernes ordforråd og styrkelse af det ekspressive sprog fx ud fra Big Books eller Marianne Skovsted Petersens undervisningsforløb: <i>Udvikling af ordkendskab - via dialogisk oplæsning</i>	- At bruge it fx CD-ORD til oplæsning af tekster, Mikroværkstedets træningsprogrammer eller Stavevejen
- At arbejde med sproglig opmærksomhed og bogstavkendskab fx ud fra materialerne: <i>Hop om bord i lyd og ord</i> eller <i>På vej til den første læsning</i>	- At arbejde med begyndende læsning fx i læsebånd	- At informere hjemmene om deres betydning for elevernes læseudvikling og udlevere den kommunale læsefolder

---

Typiske kendetegn for en læser i 0. klasse

Eleven kan indgå i samtale og dialog.	Eleven er motiveret for at lære at læse.	Eleven har kendskab til de tre alfabeter (bogstavnavn/ bogstavform/bogstavlyd).
Eleven kan lytte aktivt til oplæsning og fortælling.	Eleverne kan benytte rim og remser.	Eleven kender begreberne bogstav, ord og sætning.

Evaluering

Nationalt plan: Obligatorisk sprogvurdering i begyndelsen af 0. klasse. Sprogvurderingens resultater skal indgå i elevplanen.	Der kan fx anvendes: KTI, DLB og Elbros Produktivt ordforråd eller	Læseevaluering på begyndertrinnet for 0. kl. samt IL-basis - delprøven lytteforståelse
---	---	---

Læsning i 1. klasse

I 1. klasse arbejdes hen mod følgende trinmål for læsning i dansk

---

Læse enkle tekster op med god artikulation	Opnå passende læsehastighed og præcision	Læse sprogligt udviklende tekster
Udvikle ordforråd, begreber og faglige udtryk	Udvikle begyndende læserutiner	Læse fiktive og ikke-fiktive børnebøger og digitale tekster af passende sværhedsgrad
Anvende sikre og automatiserede afkodningsstrategier i alderssvarende tekster	Bruge enkle læseforståelsesstrategier	Begynde at læse sig til viden i faglige tekster
	Genfortælle indholdet og udtrykke forståelse af det læste	Finde og vælge bøger til egen læsning

---

Ideer til hvordan målene kan nås

- At klassen forsynes med bøger (både skøn- og faglitteratur) samt andre materialer, der vækker interessen for bogens verden, og giver eleverne lyst til at læse	- At arbejde med læsningens angrebsteknikker - med fokus på fonologisk afkodning (se fx Carsten Elbros <i>Læsning og læseundervisning</i> eller Jørgen Frosts <i>Principper for god læseundervisning</i>)	- At arbejde med dialogisk oplæsning
- At arbejde med lærerens oplæsning, læsning af fælles tekst samt med elevernes selvstændige læsning dagligt	- At arbejde med læsebånd og makkerlæsning	- At bruge it fx CD-ORD til oplæsning af tekster, Mikroværkstedets træningsprogrammer eller Stavevejen
- At eleverne dagligt læser hjemme	- At være opmærksom på, at nogle børns læsning fremmes via skrivningen	- At iværksætte læseskub/tidlig indsats for elever, der er sene til at komme i gang med læsningen

---

Typiske kendetegn for en læser i 1. klasse

Eleven kan anvende bogstavernes lyde, når de afkoder ord.	Eleven kan læse enkle tekster med forståelse (lix 5-10).
---	--

Evaluering

Der kan fx anvendes: MiniSL1	Læseevaluering på begyndertrinnet (Ordlæs og Idas ord)	Det gode læseforløb LUS-skemaet
---------------------------------	--	------------------------------------

Læsning i 2. klasse

Trinmål for læsning i dansk

Læse enkle tekster op med god artikulation	Opnå passende læsehastighed og præcision	Læse sprogligt udviklende tekster
Udvikle ordforråd, begreber og faglige udtryk	Udvikle begyndende læserutiner	Læse fiktive og ikke-fiktive børnebøger og digitale tekster af passende sværhedsgrad
Anvende sikre og automatiserede afkodningsstrategier i alderssvarende tekster	Bruge enkle læseforståelsesstrategier	Begynde at læse sig til viden i faglige tekster
	Genfortælle indholdet og udtrykke forståelse af det læste	Finde og vælge bøger til egen læsning

---

Ideer til hvordan målene kan nås

- At der er bøger (både skøn- og faglitteratur) samt andre materialer på klassen, der fortsat vækker læselyst og læseglæde	- Fortsat at arbejde med elevernes angrebsteknikker i læsning (se fx Carsten Elbros <i>Læsning og læseundervisning</i> eller Jørgen Frosts <i>Principper for god læseundervisning</i>)	- At arbejde med læsebånd, makkerlæsning og læsekurser
- At arbejde med lærerens oplæsning (også dialogisk oplæsning), læsning af fælles tekst og elevernes selvstændige læsning dagligt	- At arbejde med læseforståelsesstrategier	- At bruge it fx CD-ORD til oplæsning af tekster, Mikroværkstedets træningsprogrammer eller Stavevejen
- At eleverne læser dagligt hjemme	- At undervise i læsning af faglitteratur	- At fortsætte læseskub/tidlig indsats for elever, der er sene til at komme i gang med læsningen

---

Typiske kendetegn for en læser i 2. klasse

Eleven har efterhånden en funktionel læsning af enkle tekster.	Eleven er på vej mod flydende læsning, men afkodningen kræver stadig mange kræfter.	Eleven læser mindst lix 10-15.
--	---	--------------------------------

Evaluering

Nationalt plan: National test i dansk/læsning	Der kan supplerende anvendes:	Det gode læseforløb LUS-skemaet
Kommunalt plan: MiniSL2	Læseevaluering på begyndertrinnet (Ordlæs, Idas ord, Sætningslæs)	

Læsning i 3. klasse

I 3. klasse arbejdes hen mod følgende trinmål for læsning i dansk

Læse tekster op med tydelig artikulation og betoning	Tilpasse læsehastighed, præcision og læsemåde til formål, genre og sværhedsgrad	Læse alderssvarende skøn- og faglitteratur og digitale tekster med god forståelse
Videreudvikle ordforråd, begreber og faglige udtryk	Udvikle og vedligeholde hensigtsmæssige læserutiner	Læse sig til danskfaglig viden
Anvende sikre og automatiserede afkodningsstrategier til læsning af kendte og nye ord i alderssvarende tekster	Læse med bevidsthed om eget udbytte af det læste	Læse lette og korte norske og svenske tekster
Kende forskellige læseteknikker	Læse sprogligt udviklende tekster og bruge forskellige læseforståelsesstrategier	Søge og vælge skøn- og faglitteratur på bibliotek og i digitale medier

Ideer til hvordan målene kan nås

- At arbejde med læseaktiviteter, hvor man synliggør læsning i klassen fx i form af bogorm, læsebarometer, præsentationer af læste bøger etc.	- At eleverne læser hjemme dagligt	- At arbejde med fortælleøvelser
- At læreren fortsat læser højt for eleverne	- At arbejde med forskellige læseforståelsesstrategier og læseteknikker fx ud fra materialet: <i>Læs</i> af Hanne Fabrin m.fl.	- At arbejde med læsebånd og læsekurser på klassen
- At arbejde med fælles læsning på klassen, i grupper eller for makker	- At undervise i faglig læsning fx ud fra <i>Læsedetektiven 1</i> af Elisabeth Arnbak	- At bruge it fx CD-ORD til oplæsning af tekster og skrivning med ordforslag eller Mikroværkstedets træningsprogrammer

Typiske kendetegn for en læser i 3. klasse

Eleven læser nu flydende og med god forståelse.	Eleven foretrækker typisk stillelæsning og korrigerer sig selv.	Eleven kan læse mindst lix 15-20 med en hastighed på ca. 100 ord/min.
---	---	---

Evaluerings

Der kan fx anvendes: SL60	DVO's testbatteri til identifikation af elever i risiko for dysleksi	Det gode læseforløb LUS-skemaet
---------------------------	--	---------------------------------

Læsning i 4. klasse

Trinmål for læsning i dansk

Læse tekster op med tydelig artikulation og betoning	Tilpasse læsehastighed, præcision og læsemåde til formål, genre og sværhedsgrad	Læse alderssvarende skøn- og faglitteratur og digitale tekster med god forståelse
Videreudvikle ordforråd, begreber og faglige udtryk	Udvikle og vedligeholde hensigtsmæssige læserutiner	Læse sig til danskfaglig viden
Anvende sikre og automatiserede afkodningsstrategier til læsning af kendte og nye ord i alderssvarende tekster	Læse med bevidsthed om eget udbytte af det læste	Læse lette og korte norske og svenske tekster
Kende forskellige læseteknikker	Læse sprogligt udviklende tekster og bruge forskellige læseforståelsesstrategier	Søge og vælge skøn- og faglitteratur på bibliotek og i digitale medier

---

Ideer til hvordan målene kan nås

- Fortsat at have fokus på elevernes højtlesning	- At arbejde med faglig læsning fx ud fra <i>Læsedetektiven 2</i> af Elisabeth Arnbak	- At udlevere den kommunale læsefolder for mellemtrinnet
- At eleverne læser hver dag i skolen fx via læsebånd, makkerlæsning og læsebarometer	- At præsentere eleverne for forskellige læseteknikker i forhold til teksttyper fx ud fra <i>Læs til</i> af Hanne Fabrin m.fl.	- At være opmærksom på elever, der har behov for at anvende lyttelæsning til klassens tekster. De kan tilknyttes <i>Materialebasen</i> , hvor mange undervisningsmaterialer er tilgængelige som scannede tekster
- At eleverne læser hjemme hver dag min. 20 minutter	- At læreren fortsat læser højt for eleverne	
- At arbejde med læseforståelsesstrategier (se fx <i>Læseforståelse - hvorfor og hvordan</i> af Merete Brudholm)		

Typiske kendetegn for en læser i 4. klasse

Eleven læser flydende og med god forståelse.	Eleven kan læse instruktioner, arbejdsbeskrivelser og opskrifter.	Eleven kan læse mindst lix 20-25 med en hastighed på ca. 120 ord/minut.
--	---	---

Evaluerings

Nationalt plan: National test i dansk/læsning	Der kan fx suppleres med: SL40	Det gode læseforløb LUS-skemaet
--	-----------------------------------	------------------------------------

Læsning i 4. klasse - fortsat

Mål for læsning i øvrige fag

Matematik - der arbejdes hen mod følgende trinmål	giver mulighed for intuitiv tænkning, egne repræsentationer og erhvervet matematisk viden og kunnen	Historie og kristendomskundskab (forslag til lokale mål)
Læse enkle faglige tekster samt anvende og forstå informationer, som indeholder matematikfaglige udtryk	Natur/teknik - trinmål	Kunne skelne mellem fakta/faktion/fiktion
Læse, beskrive og tolke data og informationer i tabeller og diagrammer	Anvende faglig læsning	Have kendskab til væsentlige ord og begreber inden for fagenes terminologi
Løse matematiske problemer knyttet til en kontekst, der		Kunne fastholde det væsentlige i en tekst ved hjælp af stikord, resumé og tidslinje

---

Ideer til hvordan målene kan nås

Generelt	- At arbejde med genrelæsning af matematikbogen	gruppeopgaver (skriv om et dyr /et land m.m.)
- At være opmærksom på, at der kan være elever i klassen, som har behov for at anvende lyttelæsning til klassens tekster. De kan tilknyttes <i>Materialebasen</i> , hvor mange undervisningsmaterialer er tilgængelige som scannede tekster	- At arbejde med skemaer, der kan støtte eleverne i arbejdet med problemløsningsopgaver (se fx Michael Wahl Andersens artikel <i>At læse i matematik</i> i Læsepædagogen nr. 1/2008)	- At anvende VØL-modellen (se fx www.fagliglaesning.dk)
- At klasseteamet sammen vælger en fælles strategi for læsning i fagene fx brug af ordkendskabskort eller bestemte læseteknikker	Natur/teknik	Historie og kristendomskundskab
Matematik	- At have fokus på nye, centrale ord og begreber (lav fx ordbøger)	- At arbejde med elevernes opmærksomhed på, om teksterne er fakta/faktion /fiktion
- At lave ordbøger med vigtige fagudtryk	- At udfylde ordkendskabskort med faglige ord og begreber	- At arbejde med tidslinjer og stikord i forhold til læste/oplæste tekster
	- At arbejde med, hvordan man søger informationer på biblioteket og internettet til fx	- At anvende VØL-modellen (se fx www.fagliglaesning.dk)

Læsning i 5. klasse

I 5. klasse arbejdes hen mod følgende trinmål for læsning i dansk

Læse op med tydelig artikulation og fortolkende betoning	Udvikle læsehastighed og tilpasse læsemåde til genre og sværhedsgrad	Læse alderssvarende skøn- og faglitteratur og digitale tekster hurtigt og sikkert med god forståelse og indlevelse
Udvikle et nuanceret ord- og begrebsforråd	Udvikle og vedligeholde hensigtsmæssige læserutiner og oparbejde læsekultur	Læse sig til danskfaglig viden
Beherske sikre og automatiserede afkodningsstrategier til læsning af kendte og nye ord i forskellige teksttyper	Læse med øget bevidsthed om eget udbytte af det læste	Læse lette norske og svenske tekster
Anvende forskellige læseteknikker	Læse sprogligt udviklende tekster og bruge varierende læseforståelsesstrategier	Søge skøn- og faglitteratur på bibliotek og internet til egen læsning og opgaveløsning

Ideer til hvordan målene kan nås

- At have særligt fokus på at fastholde elevernes interesse for læsning	(se fx <i>Læseforståelse - hvorfor og hvordan</i> af Merete Brudholm)	fx ved anvendelse af ordbøger, ordkendskabskort og samtaler på klassen om nye ord og begreber (fx dagens ord)
- At arbejde med elevernes højtlesning	- At arbejde med faglig læsning i kursusforløb, hvor der fx udarbejdes spørgsmål til forståelsen af de enkelte tekster eller fx med udgangspunkt i <i>Læsedetektiven 3</i> af Elisabeth Arnbak	- At arbejde med informationssøgning og læseteknikker i forhold til internettet
- At eleverne læser hver dag i skolen fx via læsebånd, makkerlæsning eller læsebarometer		- At være opmærksom på elever, der har behov for at anvende lyttelæsning til klassens tekster. De kan tilknyttes <i>Materialebasen</i> , hvor mange undervisningsmaterialer er tilgængelige som scannede tekster
- At eleverne hjemme læser hver dag min. 20 minutter	- At arbejde med forskellige læseteknikker fx ud fra <i>Læs med</i> af Hanne Fabrin m.fl.	
- Fortsat at arbejde med læseforståelsesstrategier	- At arbejde med elevernes ordforråd og begrebskendskab	

Typiske kendetegn for en læser i 5. klasse

Eleven kan efterhånden læse undertekster på tv.	Eleven kan læse mindst lix 25-30 med en hastighed på ca. 140 ord i minuttet.
---	--

Læsning i 5. klasse - fortsat

Evaluering

Kommunalt plan:

LÆS5

Mål for læsning i øvrige fag

Matematik - der arbejdes hen mod følgende trinmål

Læse enkle faglige tekster samt anvende og forstå informationer, som indeholder matematikfaglige udtryk

Læse, beskrive og tolke data og informationer i tabeller og diagrammer

Løse matematiske problemer knyttet til en kontekst, der

giver mulighed for intuitiv tænkning, egne repræsentationer og erhvervet matematisk viden og kunnen

Natur/teknik - der arbejdes hen mod følgende trinmål

Anvende faglig læsning med relevant fagsprog og brug af forskellige medier

Historie og kristendomskundskab (forslag til lokale mål)

Kunne skelne mellem fakta/faktion/fiktion

Have kendskab til væsentlige ord og begreber inden for fagenes terminologi

Kunne fastholde det væsentlige i en tekst ved hjælp af stikord, resumé og tidslinje

---

Ideer til hvordan målene kan nås

Generelt

- At være opmærksom på, at der kan være elever i klassen, som har behov for at anvende lyttelæsning til klassens tekster. De kan tilknyttes *Materialebasen*, hvor mange undervisningsmaterialer er tilgængelige som scannede tekster

- At klasseteamet sammen vælger en fælles strategi for læsning i fagene fx brug af ordkendskabskort eller bestemte læseteknikker

Matematik

- At lave ordbøger med vigtige fagudtryk

- At arbejde med genrelæsning af matematikbogen

- At arbejde med skemaer, der kan støtte eleverne i arbejdet med problemløsningsopgaver (se fx Michael Wahl Andersens artikel *At læse i matematik* i Læsepædagogen nr. 1/2008)

Natur/teknik

- At have fokus på nye, centrale ord og begreber

- At udfylde ordkendskabskort med faglige ord og begreber

- At arbejde med, hvordan man søger informationer på

biblioteket og Internettet til fx gruppeopgaver, (skriv om et dyr /et land m.m.)

- At anvende VØL-modellen (se fx www.fagliglaesning.dk)

Historie og kristendomskundskab

- At arbejde med elevernes opmærksomhed på, om teksterne er fakta/faktion /fiktion

- At arbejde med tidslinjer og stikord i forhold til læste/oplæste tekster

- At anvende VØL-modellen (se fx www.fagliglaesning.dk)

Læsning i 6. klasse

Trinmål for læsning i dansk

Læse op med tydelig artikulation og fortolkende betoning	Udvikle læsehastighed og tilpasse læsemåde til genre og sværhedsgrad	Læse alderssvarende skøn- og faglitteratur og digitale tekster hurtigt og sikkert med god forståelse og indlevelse
Udvikle et nuanceret ord- og begrebsforråd	Udvikle og vedligeholde hensigtsmæssige læserutiner og oparbejde læsekultur	Læse sig til danskfaglig viden
Beherske sikre og automatiserede afkodningsstrategier til læsning af kendte og nye ord i forskellige teksttyper	Læse med øget bevidsthed om eget udbytte af det læste	Læse lette norske og svenske tekster
Anvende forskellige læseteknikker	Læse sprogligt udviklende tekster og bruge varierende læseforståelsesstrategier	Søge skøn- og faglitteratur på bibliotek og internet til egen læsning og opgaveløsning

---

Ideer til hvordan målene kan nås

- At have fortsat fokus på elevernes flydende og fortolkende højtlesning	- At arbejde med udvikling af en aktiv læseindstilling med en automatisk arbejdsgang, hvor eleverne selv søger svar på nye ord og begreber	ordkendskabskort og samtaler på klassen om nye ord og begreber (fx dagens ord)
- Fortsat at have fokus på at bevare elevernes læselyst og læseglæde	- Fortsat at arbejde med læseforståelsesstrategier (se fx Læseforståelse - <i>hvorfor og hvordan</i> af Merete Brudholm)	- Fortsat at arbejde med informationssøgning og læseteknikker i forhold til internettet
- At eleverne læser hver dag i skolen fx via læsebånd, fælles tekster m.m.	- At arbejde med forskellige læseteknikker fx ud fra <i>Læs med</i> af Hanne Fabrin m.fl.	- At være opmærksom på elever, der har behov for at anvende lyttelæsning til klassens tekster. De kan tilknyttes <i>Materialebasen</i> , hvor mange
- At eleverne læser hjemme hver dag 20 minutter	- At arbejde bevidst med elevernes ordforråd og begrebskendskab fx ved anvendelse af ordbøger,	undervisningsmaterialer er tilgængelige som scannede tekster
- At eleverne inddrages i at fastsætte egne læsemål (fx via læsebarometer)		

Typiske kendetegn for en læser i 6. klasse

Eleven forstår indholdet i udenlandske film og naturprogrammer ved hjælp af undertekster.	Eleven læser skønlitterære bogserier.	Eleven kan læse mindst lix 30-35 med en læsehastighed på ca. 140 ord /min.
---	---------------------------------------	--

Læsning i 6. klasse - fortsat

Evaluering

Nationalt plan: National test i dansk/læsning	Der kan evt. suppleres med: TL1
--	------------------------------------

Mål for læsning i øvrige fag

Matematik - trinmål	tænkning, egne repræsentationer og erhvervet matematisk viden og kunnen	Historie og kristendomskundskab (forslag til lokale mål)
Læse enkle faglige tekster samt anvende og forstå informationer, som indeholder matematikfaglige udtryk	Natur/teknik - trinmål	Kunne skelne mellem fakta/faktion/fiktion
Læse, beskrive og tolke data og informationer i tabeller og diagrammer	Anvende faglig læsning med relevant fagsprog og brug af forskellige medier	Have kendskab til væsentlige ord og begreber inden for fagenes terminologi
Løse matematiske problemer knyttet til en kontekst, der giver mulighed for intuitiv		Kunne fastholde det væsentlige i en tekst ved hjælp af stikord, resumé og tidslinje

---

Ideer til hvordan målene kan nås

Generelt	- At arbejde med skemaer, der kan støtte eleverne i arbejdet med problemløsningsopgaver (se fx Michael Wahl Andersens artikel <i>At læse i matematik</i> i Læsepædagogen nr. 1/2008)	gruppeopgaver (skriv om et dyr /et land m.m.)
- At være opmærksom på, at der kan være elever i klassen, som har behov for at anvende lyttelæsning til klassens tekster. De kan tilknyttes <i>Materialebasen</i> , hvor mange undervisningsmaterialer er tilgængelige som scannede tekster	Natur/teknik	At anvende VØL-modellen (se fx www.fagliglaesning.dk)
Matematik	- At have fokus på nye, centrale ord og begreber	Historie og kristendomskundskab
- At lave ordbøger med vigtige fagudtryk	- At udfylde ordkendskabskort med faglige ord og begreber	- At arbejde med elevernes opmærksomhed på, om teksterne er fakta/faktion /fiktion
- At arbejde med genrelæsning af matematikbogen	- At arbejde med, hvordan man søger informationer på biblioteket og internettet til fx	- At arbejde med tidslinjer i forhold til læste/oplæste tekster
		- At anvende VØL-modellen (se fx www.fagliglaesning.dk)

Læsning i 7. klasse

I 7. klasse arbejdes hen mod følgende trinmål for læsning i dansk

Læse tekster flydende op med tydelig artikulation og fortolkende betoning	Anvende varierende læsemåder afhængig af genre og sværhedsgrad	Læse skøn- og faglitteratur hurtigt og sikkert
Udvikle et nuanceret ord- og begrebsforråd	Læse med høj bevidsthed om eget udbytte af det læste	Læse sig til viden i fagbøger, aviser, opslagsværker og på internet
Beherske sikre og automatiserede afkodningsstrategier til læsning af alle typer af tekster	Fastholde hensigtsmæssige læserutiner med henblik på en langsigtet læsekultur	Læse norske og svenske tekster
Anvende hensigtsmæssige læsestrategier	Læse sprogligt udviklende tekster	Foretage målrettet og kritisk søgning af skøn- og faglitteratur på bibliotek og i digitale medier til egen læsning og opgaveløsning

Ideer til hvordan målene kan nås

- Fortsat fokus på at bevare elevernes læselyst og læseglæde	- Fortsat at arbejde med læsebarometer, hvor der med fordel kan fokuseres på både skøn- og faglitteratur	fokus på søgeteknikker og vurdering af kilder
- Fortsat fokus på elevernes fortolkende oplæsning	- Fortsat at arbejde med læseforståelsesstrategier før, under og efter læsningen	- At give tid til lærerens oplæsning af fælles, korte og måske svære tekster, der skal arbejdes med på klassen
- At konsolidere og videreudvikle elevernes brug af skimning, punktlæsning, nærlæsning m.v. fx ud fra <i>Læs på</i> af Hanne Fabrin m.fl.	- At læse skønlitteratur, både nyere og ældre, samt arbejde med tekstanalyse og genreforståelse - (analyseprocessen kan evt. støttes via skriveskabeloner; www.fmb.dk/kompit)	- Fortsat at give tid til at "gå på biblioteket"
- At arbejde med nye ord ud fra læsningen af sprogligt varierede tekster	- At arbejde med informationssøgning både i bøger og på nettet bl.a. med	- At være opmærksom på elever, der har behov for at anvende lyttelæsning til klassens tekster. De kan tilknyttes <i>Materialebasen</i> , hvor mange undervisningsmaterialer er tilgængelige som scannede tekster

Typiske kendetegn for en læser i 7. klasse

Eleven læser med udbytte såvel skønlitterære bogserier som faglige tekster og kan	anvende læsefærdigheden til forskellige formål.	Eleven læser mindst lix 35-40 med forståelse og en hastighed på ca. 200 ord/minut.
---	---	--

Læsning i 7. klasse - fortsat

Evaluering

Der kan fx anvendes læseprøven TL2

Mål for læsning i øvrige fag

Matematik - der arbejdes hen mod følgende trinmål

Læse, forstå og vurdere anvendelsen af statistik og sandsynlighed i forskellige medier

Læse faglige tekster samt forstå og forholde sig til informationer, som indeholder matematikfaglige udtryk

Opstille, behandle, afkode, analysere og forholde sig kritisk til modeller, der

gengiver træk fra virkeligheden, bl.a. ved hjælp af regneudtryk, tegning, diagrammer, ligninger, funktioner og formler

Biologi, geografi og fysik/kemi - der arbejdes hen mod følgende trinmål

Læse og forstå informationer i faglige tekster

Bruge relevant fagsprog

Historie (forslag til lokale mål)

Bruge relevant fagsprog

Læse og forstå informationer i faglige tekster

Kunne forholde sig kildekritisk til informerende tekster

Kunne fastholde det væsentlige i en tekst ved hjælp af stikord, resumé, referat og tidslinje

---

Ideer til hvordan målene kan nås

Generelt

- At være opmærksom på, at der kan være elever i klassen, som har behov for at anvende lyttelæsning til klassens tekster. De kan tilknyttes *Materialebasen*, hvor mange undervisningsmaterialer er tilgængelige som scannede tekster

Matematik

- Fortsat at arbejde med en ordbog med vigtige fagudtryk

- At arbejde med læsningen af problemløsningsopgaver - fx med udgangspunkt i opgaver

fra tidligere års afsluttende prøver

Biologi, geografi og fysik/kemi

- At udarbejde en ordbog med relevante fagudtryk og begreber (evt. en fælles ordbog for de tre fag, da mange begreber går igen i fagene)

- At arbejde med hvordan, den aktuelle grundbog læses bedst muligt, (fx i systemet *Bios* står meget relevant information i forbindelse med grafer, billeder m.v. og kun i mindre grad i brødteksten)

- At gøre eleverne opmærksom på hvilken teknik, der bør anvendes til en given tekst (fx nærlæsning eller skimning)

Historie

- At arbejde med fagudtryk og begreber

- At gøre eleverne opmærksom på hvilken teknik, der bør anvendes til en given tekst (fx nærlæsning eller skimning)

- At arbejde med informationssøgning i bøger og digitale medier

Læsning i 8. klasse

I 8. klasse arbejdes hen mod følgende trinmål for læsning i dansk

Læse tekster flydende op med tydelig artikulation og fortolkende betoning	Anvende varierende læsemåder afhængig af genre og sværhedsgrad	Læse skøn- og faglitteratur hurtigt og sikkert
Udvikle et nuanceret ord- og begrebsforråd	Læse med høj bevidsthed om eget udbytte af det læste	Læse sig til viden i fagbøger, aviser, opslagsværker og på internet
Beherske sikre og automatiserede afkodningsstrategier til læsning af alle typer af tekster	Fastholde hensigtsmæssige læserutiner med henblik på en langsigtet læsekultur	Læse norske og svenske tekster
Anvende hensigtsmæssige læsestrategier	Læse sprogligt udviklende tekster	Foretage målrettet og kritisk søgning af skøn- og faglitteratur på bibliotek og i digitale medier til egen læsning og opgaveløsning

Ideer til hvordan målene kan nås

- Fortsat fokus på at bevare elevernes læselyst og læseglæde	- Fortsat at arbejde med læsebarometer - for elever, der har en god læsekultur, kan der i stedet for fokus på læsemængden, fokuseres på læsning af fx ældre litteratur, andre genrer og faglitteratur	- At arbejde med informationsøgning med fokus på søgeteknikker og vurdering af kilder
- Fortsat fokus på elevernes fortolkende oplæsning	- At læse skønlitteratur - både nyere og ældre - samt arbejde med tekstanalyse og genreforståelse - (analyseprocessen kan evt. støttes via skriveskabeloner; www.fmb.dk/kompit)	- At give tid til lærerens oplæsning af fælles, korte og måske svære tekster, der skal arbejdes med på klassen
- At konsolidere og videreudvikle elevernes brug af skimning, punktlæsning, nærlæsning m.v. fx ud fra <i>Læs på</i> af Hanne Fabrin m.fl.	- Fortsat at arbejde med læseforståelsesstrategier før, under og efter læsningen	- Fortsat at give tid til at "gå på biblioteket"
- At arbejde med nye ord ud fra læsningen af sprogligt varierede tekster		- At præsentere eleverne for "eksamenslignende" situationer
- At arbejde med faglig læsning fx med fokus på anvendelse af notatteknikker		- At være opmærksom på elever, der har behov for at anvende lyttelæsning til klassens tekster

Typiske kendetegn for en læser i 8. klasse

Eleven udvider sin læsning til forskellige genrer med større kompleksitet inden for	voksenlitteraturen og magter at læse flere bøger parallelt.	Eleven læser lix 40-50 med forståelse og en hastighed på ca. 240 ord/minut.
---	---	---

Læsning i 8. klasse - fortsat

Evaluering

Nationalt plan: National test i dansk/læsning	Kommunalt plan: Læseprøven TL3
--	-----------------------------------

Mål for læsning i øvrige fag

Matematik - der arbejdes hen mod følgende trinmål	gengiver træk fra virkeligheden, bl.a. ved hjælp af regneudtryk, tegning, diagrammer, ligninger, funktioner og formler	samfundsfag (forslag til lokale mål)
Læse, forstå og vurdere anvendelsen af statistik og sandsynlighed i forskellige medier	Biologi, geografi og fysik/kemi - trinmål	Bruge relevant fagsprog
Læse faglige tekster samt forstå og forholde sig til informationer, som indeholder matematikfaglige udtryk	Læse og forstå informationer i faglige tekster	Læse og forstå informationer i faglige tekster
Opstille, behandle, afkode, analysere og forholde sig kritisk til modeller, der	Bruge relevant fagsprog	Kunne forholde sig kildekritisk til informerende tekster
	Historie, kristendomskundskab og	Kunne fastholde det væsentlige i en tekst ved hjælp af stikord, resumé, referat og tidslinje

---

Ideer til hvordan målene nås

Generelt	fra tidligere års afsluttende prøver	- At gøre eleverne opmærksom på, hvilken læseteknik, der bør anvendes til en given tekst (fx nærlæsning eller skimning)
- At være opmærksom på, at der kan være elever i klassen, som har behov for at anvende lyttelæsning til klassens tekster. De kan tilknyttes <i>Materialebasen</i> , hvor mange undervisningsmaterialer er tilgængelige som scannede tekster	Biologi, geografi og fysik/kemi	Historie, kristendom og samfundsfag
Matematik	- At arbejde videre med en ordbog med relevante fagudtryk og begreber (evt. en fælles ordbog for de tre fag, da mange begreber går igen i fagene)	- At arbejde med fagudtryk og begreber
- Fortsat at arbejde med en ordbog med vigtige fagudtryk	- At arbejde med hvordan, den aktuelle grundbog læses bedst muligt, (fx i <i>Bios</i> står meget relevant information i forbindelse med grafer, billeder m.v. og kun i mindre grad i brødteksten)	- At gøre eleverne opmærksom på, hvilken teknik, der bør anvendes til en given tekst (fx nærlæsning eller skimning)
- At arbejde med læsningen af problemløsningsopgaver - fx med udgangspunkt i opgaver		- At arbejde med informationssøgning i bøger og digitale medier

Læsning i 9. klasse

Slutmål for læsning i dansk

Anvende et nuanceret og sikkert ord- og begrebsforråd	Afpasse læsemåde efter formål, genre og medie	Bruge læsning af digitale og trykte tekster samt grafiske udtryk som redskab til omverdensforståelse
Læse klart og flydende op og udtrykke en personlig forståelse af det læste	Fastholde det væsentlige af det læste i mundtlig og skriftlig form	Vurdere eget udbytte af det læste
Læse sikkert og hurtigt med forståelse og indlevelse	Forholde sig analytisk og reflekterende til tekster og andre udtryk fra forskelligartede medier	Forstå og bruge forskellige kilder målrettet og kritisk
Beherske forskellige læseteknikker		Læse norske og svenske tekster med forståelse

---

Ideer til hvordan målene kan nås

- Fortsat fokus på elevernes højt læsning	- Fortsat at arbejde med elevernes brug af læseforståelsesstrategier før, under og efter læsningen	informationssøgning og kildekritik
- Fortsat at arbejde med beherskelsen af de forskellige læseteknikker fx ud fra <i>Prøveforberedende læsetræningssæt</i> fra Forlag Graff	- At læse nyere og ældre skønlitteratur med fokus på genre og tekstanalyse	- At præsentere eleverne for "eksamenslignende" situationer
- Fortsat at arbejde med forståelsen af vanskelige ord og begreber i de tekster, som eleverne læser	- Fortsat at arbejde med læsningen af faglige tekster i bøger, artikler og på nettet bl.a. med fokus på	- At være opmærksom på, at der kan være elever, der har behov for at anvende lyttelæsning, og at det er muligt at benytte lyttelæsning til de afsluttende prøver

---

Typiske kendetegn for en læser i 9. klasse

Eleven kan anvende dybde- og overblikslæsning. Eleven kan i en allerede læst tekst hurtigt genkalde tekstens indhold. Eleven kan	selvstændigt "trænge" ind i sagprosa og skønlitterære tekster og forstå indholdet på forskellige niveauer.	Eleven læser lix 50-60 med forståelse og en hastighed på ca. 250 ord/minut.
--	--	---

Evaluerings

Nationalt plan: Afsluttende prøve i læsning	Afsluttende prøve i dansk mundtligt
--	-------------------------------------

Læsning i 9. klasse - fortsat

Mål for læsning i øvrige fag

Matematik - trinmål	af regneudtryk, tegning, diagrammer, ligninger, funktioner og formler	Historie, kristendom og samfundsfag - (forslag til lokale mål)
Læse, forstå og vurdere anvendelsen af statistik og sandsynlighed i forskellige medier	Biologi, geografi og fysik/kemi - trinmål	Bruge relevant fagsprog
Læse faglige tekster samt forstå og forholde sig til informationer, som indeholder matematikfaglige udtryk	Læse, forstå og vurdere informationer i faglige tekster	Læse og forstå informationer i faglige tekster
Opstille, behandle, afkode, analysere og forholde sig kritisk til modeller, der gengiver træk fra virkeligheden, bl.a. ved hjælp	Anvende hensigtsmæssigt fagsprog	Kunne forholde sig kildekritisk til informerende tekster
		Kunne fastholde det væsentlige i en tekst ved hjælp af stikord, resumé, referat og tidslinje

---

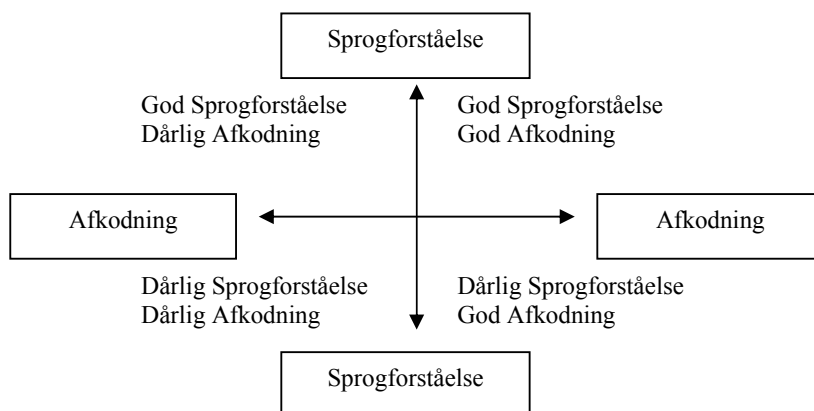
Ideer til hvordan målene nås

Generelt	Biologi, geografi og fysik/kemi	situationer i biologi/geografi, hvor læseteknik har betydning for løsningen af den afsluttende prøve
- At være opmærksom på, at der kan være elever, der har behov for at anvende lyttelæsning, og at det er muligt at benytte lyttelæsning til de afsluttende prøver	- At arbejde videre med en ordbog med relevante fagudtryk og begreber (evt. en fælles ordbog for de tre fag, da mange begreber går igen i fagene)	Historie, kristendomskundskab og samfundsfag
Matematik	- At gøre eleverne opmærksom på, hvilken teknik, der bør anvendes til en given tekst (fx nærlæsning eller skimning)	- At arbejde med fagudtryk og begreber
- Fortsat at arbejde med en ordbog med vigtige fagudtryk	- At arbejde med informationssøgning i bøger og digitale medier	- At gøre eleverne opmærksom på, hvilken teknik, der bør anvendes til en given tekst (fx nærlæsning eller skimning)
- At arbejde med læsningen af problemløsningsopgaver - fx med udgangspunkt i opgaver fra tidligere års afsluttende prøver	- At præsentere eleverne for "eksamenslignende"	- At arbejde med informationssøgning i bøger og digitale medier

Elever i læsevanskeligheder

Definition af læsevanskeligheder

Læsevanskeligheder er et relativt begreb. Det er et misforhold mellem færdigheder og forventninger. Læsevanskeligheder findes, når kravene til læsefærdighederne overstiger elevens færdigheder. Jo højere krav, og jo mere begrænsede læsefærdigheder, desto større er læsevanskelighederne.

Læsningens kvalitet afhænger både af elevernes afkodning og deres sprogforståelse. Nogle elever med læsevanskeligheder har alene vanskeligheder i forhold til afkodningen, andre elever har alene vanskeligheder i forhold til sprogforståelsen, og endelig er der en gruppe elever, der har vanskeligheder både i forhold til afkodning og i forhold til sprogforståelse.

Målet for undervisning af elever i læsevanskeligheder er, at de kan deltage på lige fod med kammeraterne i den daglige undervisning. Ansvar for dette er placeret hos alle elevens lærere.

I forhold til elever med afkodningsvanskeligheder er det særligt vigtigt at være opmærksom på:

- At elevens egen læsning kontinuerligt udvikles
- At eleven altid gives mulighed for at anvende lyttelæsning af klassens fælles tekster (se nyttige links)
- At eleven må benytte lyttelæsning i prøvesituationer
- At anvende den moderne informationsteknologi fx E-bøger, podcasting og muligheder i mobiltelefoner

I forhold til elever med sprogforståelsesvanskeligheder er det særligt vigtigt at være opmærksom på:

- At udvikle elevens ordforråd og begrebsforståelse
- At støtte eleven i at skabe struktur og overblik i læsningen

Det er muligt at få råd og vejledning om undervisningen af elever i læsevanskeligheder i skolens specialcenter, af skolens specialvejleder, af skolens øvrige ressourcepersoner samt af Pædagogisk Psykologisk Rådgivning.

Det er muligt at indstille elever med læsevanskeligheder til PPR for yderligere udredning. Det er desuden muligt for skole og forældre i fællesskab at søge en it-rygsæk og/eller et kursus i it-klassen til eleven.

Tosprogede elever

Definition af tosprogethed

Ved tosprogede elever forstås, elever med et andet modersmål end dansk, og som først ved kontakt ved det omgivende samfund, eventuelt gennem skolens undervisning, lærer dansk.

Tosprogede elever er lige så forskellige som alle andre elever. Gruppen af tosprogede elever er bredt sammensat og har vidt forskellige forudsætninger og behov.

Målet for undervisningen af tosprogede elever er, at de kan deltage på lige fod med kammeraterne i den daglige undervisning. Ansvar for dette er placeret hos alle elevens lærere.

I forhold til tosprogede elever er det vigtigt at være opmærksom på:

- At tilegnelsen af andetsproget på mange måder minder om tilegnelsen af modersmålet - tilegnelsen er både en social og kognitiv proces
- At elevens sprogfærdighed i høj grad er bestemt af de situationer, hvor eleven møder og bruger andetsproget
- At tilegnelsen af andetsproget er en proces, der varer hele livet
- At eleven undervejs i tilegnelsen af dansk udvikler et mellemsprog, hvor eleven opbygger egne regler for det nye sprog
- At opfordre forældre til at tale modersmålet med deres børn, da det nye sprog skal bygges på modersmålet

I forhold til undervisningen af tosprogede elever er det særligt vigtigt at være opmærksom på:

- Elevens lytteforståelse i undervisningssituationer
- Om eleven forstår ord og faglige begreber
- Elevens faglige og kulturelle forforståelse af emnet
- Elevens forståelse af det læste - vær særligt opmærksom på, at nogle tosprogede har en god afkodning men en svag forståelse

Det er muligt at få råd og vejledning om undervisningen af tosprogede elever i skolens specialcenter, af skolens læsevejleder, samt af Pædagogisk Psykologisk Rådgivning.

Det er endvidere muligt at indstille eleven til PPR for yderligere udredning.

Læseforståelsesstrategier og andre litteraturpædagogiske værktøjer

En læseforståelsesstrategi er en bevidst målstyret handling, der kan udføres før, under eller efter læsningen af en tekst med henblik på forskellige elementer af læseforståelsen.

Strategierne kan inddeles i fire hovedkategorier:

Hukommelsesstrategier bruges for at kunne huske teksten indhold. Det kan være at genlæse teksten, understrege væsentlige formuleringer, notere nøgleord eller tage noter undervejs.

Organiseringsstrategier bruges til at sammenfatte og ordne tekstens indhold og skaffe sig overblik over betydningen.

Elaboreringsstrategier bruges til at bearbejde den nye viden, så den kan kombineres med / føjes til elevens baggrundsviden fx ved at stille spørgsmål til teksten før læsning.

Overvågningsstrategier bruges til at evaluere egen forståelse af teksten, fx ved at eleven under læsningen stiller spørgsmål til sin egen læsning - "*Forstår jeg faktisk det, som jeg har læst? Hvis ikke - hvordan kan jeg så komme til at forstå det?*"

Før læsning af en tekst

Emnekendskab	Fælles samtale om tekstens emne før læsning
Forfatterkendskab	Måske har nogle af eleverne læst andre tekster af samme forfatter - lad dem fortælle.
Genrekendskab/teksttypekendskab	Hvis genren er kendt af eleverne, så lad dem genopfriske genrekendetegnene før læsningen - kendte og forventelige strukturer hjælper læseforståelsen.
Lærerens oplæsning	Giver en god forforståelse, og det sikrer en god begyndelse på læsningen for alle, hvis læreren læser den første del af teksten.
Ordkendskabskort	Kan anvendes til svære ord og begreber (se fx www.fagliglaesning.dk)
Periodekendskab	Fælles samtale om den tid teksten er skrevet i - eller den tid handlingen foregår i
Stil deres nysgerrighed	Hvis eleverne skal løse opgaver til teksten efter læsningen, kan man med fordel lade eleverne læse opgaverne på forhånd. Læsning er nemmere, hvis målet kendes.
Svære ord	Fælles gennemgang af svære ord og begreber inden læsningen
Tip en tekst	Lav en tipskupon med sande og falske udsagn fra teksten, lad eleverne gætte og derefter rette tipskuponen, mens de læser.
Titlens betydning	Fælles samtale om eller evt. hurtigskrivning med forudsigelser af tekstens indhold ud fra titel/kapitelovertitler
VØL model	Velegnet til at tydeliggøre, hvad eleverne lærer ved at læse teksten (Modellen kan findes via www.fagliglaesning.dk)

Under læsning af en tekst

Biodigt	Anvendes til personbeskrivelse Se fx www.fmb.dk/scoop/biodigt.htm
Citatmosaik	Anderledes personbeskrivelse. Personen tegnes på et stykke papir, og omkring personen tegnes talebobler med citater af personen. Citaterne skal sige noget om, hvordan personen er.
Dobbeltnotat	To kolonner - en hvor eleverne skriver, hvad der sker på linierne, og en hvor de skriver, hvad der sker mellem linierne.
FARAO læsning	Anvendes primært i forhold til faglitteratur, men kan også anvendes ved læsning af skønlitteratur. Se fx www.undervis.dk - klik på FARAO læsning - nederst til højre
Logskrivning	Elevens egne tanker om det læste noteres ned undervejs.
Meddigtning	Læseren er nødt til at forholde sig til det læste. Eleven må ikke lave om på noget af det læste, men gerne finde på nyt.
Mindmap	Kan bruges til at strukturere indholdet i nogle teksttyper.
Moddigtning	Læseren må gerne lave om på det læste. Hvad nu hvis....
Rollelæsning	God til tekster, der er svære for eleverne. Grupper af 4, hvor en er oplæser, en er referent, en er overskriftsmester og en sammenhængsmester. Rollerne roterer efter hvert afsnit. Sikrer, at alle forstår afsnittet, før der læses videre. Se fx www.videnomlaesning.dk/UserFiles/.../Dorit_Hedegaard.pdf
Skriv overskrifter til kapitlerne	God øvelse til læseforståelse, hvis kapitlerne ikke i forvejen har overskrifter. Kan ligeledes anvendes til fagtekster, hvor hvert afsnit gives en overskrift.
Skyg en person	Eleven noteres ned, hver gang der kommer nye oplysninger om en bestemt person i teksten.
Spændingskurve	Fokus på tekstens komposition
Stikord/overstregning/understregning/notater	Find stikord i teksten, der efterfølgende bruges til at huske indholdet.
Tidslinje	Bruges til at strukturere begivenheder i tekster.
Årsag-følge kort	Kan anvendes til at gennemskue led i forklaringer i fagtekster.

Efter læsning af en tekst

Aktantmodel	Analysemodel til eventyr Se fx www.fmb.dk/scoop/aktantmodellen.htm
Berettermodel	God til at gennemskue opbygning/komposition af en fortællende tekst. Se fx www.fmb.dk/scoop/berettermodel.htm
Den varme stol	Til dybdearbejde med personkarakteristikken - en elev "er" en person fra teksten, de øvrige stiller spørgsmål.
Det litterære klatretræ	Analysemodel til de ældste klasser Se fx Merete og Henning Brudholm: <i>Tidens tekster</i>
Dramatisering	Velegnet til skønlitteratur
Eventyrbro	Analyseværktøj - særligt til eventyr
Find et vigtigt sted	Tvinger læseren til at indtage en aktiv læseindstilling.
Fortælleansigter	Analyseværktøj til de yngste klasser Se fx Merete Brudholm: <i>Læseforståelse - hvorfor og hvordan</i>
Fortællingskort	Analyseværktøj for lidt større elever - (personer, tid, sted, problem, mål, handling m.m.) Se fx Merete Brudholm: <i>Læseforståelse - hvorfor og hvordan</i>
Lav en tegneserie	Værktøj til at arbejde med teksten komposition
Omskriv til en anden genre	Velegnet til sproglig og stilistisk opmærksomhed samt genrekendskab
Opsummering	Meget kort sammenfatning af det væsentligste indhold i en tekst
Referat	Lidt længere gengivelse af en tekst
Resumé	Kort gengivelse af teksten med egne ord i selvvalgt rækkefølge
Skriveskabeloner	IT-baseret værktøj der understøtter elevernes arbejde - boganmeldelse, eventyranalyse, novelleanalyse m.m. Kan downloades fra www.fmb.dk/kompit - klik på skabeloner
Spørgsmål til teksten	Læreren eller eleverne kan lave spørgsmålene til teksten. Svarene kan findes på linjerne. Svarene kan findes mellem linjerne. Svaret findes ikke direkte i teksten - men med refleksion findes gode på svar.
Tableau	Velegnet til at arbejde i dybden med teksten

Nyttige links

www.adgangforalle.dk Oplæringsprogram til fri download

www.bs.dk/publikationer/andre/faglig/index.htm Inspiration til faglig læsning

www.dictus.dk Fra tale til tekst - prøv demoversion.

www.dvo.dk Dansk Videnscenter for Ordblindhed

www.emu.dk/gsk/skolebib/materialer/materialebasen.html Materialebasen

www.fagliglaesning.dk Læseværktøjer

www.fmb.dk/kompit Skriveskabeloner til fri download

www.fmb.dk/scoop Læseværktøjer

www.ligetil.nu Avis med oplæsning.

www.nota.nu Nationalbibliotek for mennesker med læsevanskeligheder.

www.syntetisktale.dk/velkommen.html Skolebøger med syntetisk tale.

www.tjektasken.nu Mikroværkstedets programmer til fri download

www.videnomlaesning.dk Nationalt Videncenter for Læsning